

Distribution of characteristics of an subject forming transformation "inversion" in behavioral heuristics in semantic structure {P...p...Q...}

Abstract: The heuristics are presented, in which the subject acts upon the object with transformation "inversion". The main characteristics of the subject are established, giving rise to transformation "inversion" addressed to an object.

Author information:

Georgi Lambadjiev

Corresponding member of the
Bulgarian Academy of Sciences and Arts

✉ georgilam@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

psychology, set, behavioral heuristics, inversion

Целта на статията е да се представят основни преобразувания, които характеризират главна съставка (P_1) на установката на субект, формираща главно преобразуване (p_1) „инвертиране“. Това преобразуване е идентифицирано в евристики Е, сентенции С и е обобщено чрез тяхното перифразиране П като поведенчески евристики.

За целта са анализирани семантични структури {P...p...Q...} на поведенчески евристики. Те включват една или множество характеристики {P} на установката на субект P и една или множество характеристики {p} на преобразуване p, с което субектът въздейства върху обект, който притежава една или множество характеристики {Q}.

С: “На високата планина и сянката е голяма” (корейска).

П: Пораждащият (P_2) копиране (знаменитост) (P_1) увеличено (голяма) (P_3) **инвертира** (потиска) (p_1) увеличено (p_2) отстранените (Q_1).

С: “Ако царят е тиранин – народът се разорява...” (казахска).

С: “... До поражение на войската е довел един...” (чечено-ингушка).

П: Ако аналогизирано (P_2) увеличеният (водачът) (P_1) е трансформиращ (тиранин) (P_3), то **инвертира** (тероризира) (p_1) присъединените (народа, войската) (Q_1).

С: “Думите на знаещия са отрова за незнаещия” (лобнорска).

П: Аналогизираното (P_2) копиране (думите) (P_1) на копиращия (знаещия) (P_3) **инвертират** (травят) (p_1) копиращия (Q_1) изключено (незнаещия) (Q_2).

С: “Който няма воля, всичко му е неволя” (българска).

П: Ако копирано (P_1) трансформиране (воля) (P_2) е изключено (P_3), то **инвертираш** (p_1) увеличено (Q_1) увеличено (всичко) (Q_2).

С: “Който няма собствено мнение, винаги противоречи на чуждото”.

П: Ако аналогизиране (мнение) (P_1) слято (свое) (P_2) е изключено (P_3), то **инвертиращ** (p_1) на аналогизиране (мнение) (Q_1) отстранено (чуждо) (Q_2).

С: “Разори ли се стария богаташ, става за посмешище на новия” (казахска).

П: Ако увеличеният (богатият) (P_1) трансформиран (P_2) увеличено (стар) (P_3) **инвертира** (разори) (p_1) слято (себе си) (Q_1), то увеличеният (богатият) (L_1) пораждащ (нов) (L_2) аналогизирано (l_2) намалява (осмива) (l_1) увеличения (богатия) (M_1) трансформиран (M_2) увеличено (стар) (M_3).

С: “Ако бог прокълне хана, ще започне да враждува със своя народ ...” (каракалпакска).

П: Ако аналогизирано (P_2) слетият (богът) (P_1) аналогизирано (p_2) **инвертирано** (прокълне) (p_1) аналогизирано (Q_2) увеличеният (ханът) (Q_1), то аналогизирано (L_2) увеличеният (ханът) (L_1) инвертира (враждува) (l_1) с присъединеното (M_1) слято (своя народ) (M_2).

С: “Лошият син внася проклятие в дома” (арабска).

П: Породеният (синът) (P_1) инвертиран (лош) (P_2) **инвертира** (внася проклятие) (p_1) в уравнилителя (дома) (Q_1).

С: “Бедният умира от глад ...” (асирийска).

П: Включването (храненето) (P_1) отстранено (гладът) (P_2) **инвертира** (p_1) намаления (бедния) (Q_1).

С: “Кулата я руши собствения ѝ камък” (осетинска).

С: “Една куца овца цялото стадо разваля” (турска).

С: “Пършивата овца цялото стадо разваля” (руска).

С: “Една шугава овца цялото стадо ошугавява” (английска).

С: “Мръсната крава цялото стадо разваля” (кюрдска).

С: “Един грешник потопил цялата лодка” (урду).

П: Включеното (частта) (P_1) инвертирано (грешно) (P_2) **инвертира** (p_1) слятото (цялото) (Q_1).

С: “Едно меко легло има за последица изнежване” (белгийска).

С: “Излишният покой отпуска тялото” (руска).

П: Компенсирането (P_1) увеличено (комфортът) (P_2) **намалява** (p_1) уравнилителя (Q_1).

С: “Дете с две гледачки умра от глад” (грузинска).

С: “Много баби – хилаво бебе” (българска).

С: “Където има повече детегледачки, там повече боледуват” (мокша).

С: “Където има много баби детето излиза с краката напред” (азербайджанска).

С: “Когато са много акушерките, пъпчето на детето остава неотрязано” (румънска).

С: “У седемте стопани и кучето ще издъхне” (карелска).

С: “Когато овчарите са много, овенът вълкът го изяжда” (азербайджанска).

С: “Много овчари – мор сред овците” (адигейска).

С: “Където има много овчари, там овците се губят” (българска).

С: “Когато овчарите са много, овците издъхват” (даргинска).

- С: “Много ли са овчарите, овенът от нечистотии умира” (узбекска).
- С: “В къщи с две стопанки калта е до колене” (персийска).
- С: “Където има много стопани, гостите остават гладни” (корейска).
- С: “Когато в кухнята са много жени плодовете са лошо приготвени” (амхора).
- С: “Варят ли каша много готвачи, кашата или пресолена или безвкусна” (персийска).
- С: “Колкото са повече готвачите, толкова е по-рядка рибената чорба” (коми).
- С: “Където са много готвачите, там обедът не е вкусен” (турска).
- С: “Където стопаните са много, там на гостите е гладно” (корейска).
- С: “Много ли са снахите – никой не приготвя обяд” (китайска).
- С: “Където има много котки, там мишките си живеят добре” (непалска).
- С: “Многото ръце развалят меда” (сото).
- С: “Когато зидарите са много, стените са криви” (корейска).
- С: “Където пеят много петли, там късно се съмва” (българска).
- С: “Когато са много кормчиите, корабът на риф попада” (японска).
- С: “Когато са много кормчиите, корабът се разбива” (китайска).
- С: “Когато у болния има много лекари, той умира” (амхара).
- С: “Когато мнозина считат покойника за свой, той остава непогребан” (осетинска).
- С: “Когато бонзите са много, трупът започва да смърди” (виетнамска).
- С: “Много ли са богатирите, ще изпуснат врага, много ли са защитниците, ще изгубят делото” (киргизка).
- П: Ако компенсатори (съхранителите) (P_1) са увеличени (много) (P_2), то **инвертира** (разваля се, умира) (p_1) компенсиранието (съхраняването) (Q_1).
- С: “Крадецът го погубва кашлицата...” (бенгалска).
- П: Компенсирането (P_1) изключено (нездравословността) (P_2) **инвертира** (погубва) (p_1) включващия (крадецът) (Q_1).
- С: “Страхът е гибел за живота” (таджикска).
- П: Аналогизираното (P_2) отстраняване (страхът) (P_1) **инвертира** (погубва) (p_1) пораждането (живота) (Q_1).
- С: “Който наднича през дупката, може да види нещо, което да го ядоса” (английска).
- П: Копирацията (P_1) аналогизирано (любопитният) (P_2) **инвертира** (ядосва) (p_1) слято (себе си) (Q_1).
- С: “Безидейността убива. Другите” (Ст. Лец).
- П: Аналогизирането (въображението) (P_1) изключено (P_2) **инвертира** (убива) (p_1) отстранените (другите) (Q_1).
- С: “Усмиващият се чиновник убива хората” (китайска).
- П: Уравновесеният (чиновникът) (P_1) пораждащ (усмихнат) (P_2) **инвертира** (убива) (p_1) отстранените (хората) (Q_1).
- С: “Застоялата вода се вмирисва” (арменска).
- П: Уравновесеност (P_1) увеличена (застоят) (P_2) **инвертира** (разваля) (p_1) слято (себе си) (Q_1).
- С: “Малките кучета уплашват заека ...” (английска).

П: Трансформираните (P₁) намалено (малките) (P₂) **инвертират** (развалят) (p₁) трансформирането (работата) (Q₁).

С: “Лъжата и приятеля прави враг” (руска).

П: Замененото (P₂) трансформиране (лъжата) (P₁) **инвертира** (прави враг) (p₁) присъединения (приятеля) (Q₁).

С: “Който в личния си живот е порочен, в обществения мъчно би бил порядъчен” (А. Стамболийски).

П: Инвертираният (порочният) (P₁) слято (за себе си: в личния си живот) (P₂) **инвертира** (опорочава) (p₁) отстраненото (обществения живот) (Q₁).

С: “Сламката попада в очите на внимателния човек” (азербайджанска).

П: Намаленото (сламката) (P₁) трансформирано (вредно) (P₂) **инвертира** (вреди) (p₁) на компенсиращия (внимателния) (Q₁) увеличено (Q₂).

С: “Малката спънка спъва лошия работник” (английска).

П: Трансформирането (препятствието) (P₁) намалено (P₂) **инвертира** (спъва) (p₁) трансформиращият (работника) (Q₁) инвертиран (лош) (Q₂).

С: “Ако в кошницата се развали една риба, развалят се всичките” (камбоджанска).

П: Инвертираното (разваленото) (P₁) слято (единично) (P₂) **инвертира** (разваля) (p₁) присъединеното (Q₁) увеличено (Q₂).

С: “За което грешим на младини, трябва да изплащаме на старини” (Е. Ротердамски).

П: Ако трансформираният (P₁) намалено (младежът) (P₂) **инвертира** (греша) (p₁), то трансформираният (L₁) увеличено (старецът) (L₂) компенсира (I₁).

С: “Една лъжа разваля хиляди истини” (ашанти).

П: Замененото (P₂) трансформиране (лъжата) (P₁) **инвертира** (разваля) (p₁) копиране (истина) (Q₁) увеличено (Q₂) увеличено (извънредно много) (Q₃).

С: “Синът на достойния човек може да бъде нищожество, синът на нищожеството – достоен” (непали).

С: “И от глупавия родител – умен, и от умния – глупак” (киргизка).

П: Породеното (детето) (P₁) **инвертира** (противоположно е) (p₁) компенсационно (понякога, възможно е) (p₂) на пораждащия (родителя) (Q₁).

Е: “Ако чуеш нещастен вопъл, бъди чужд на всичко останало” (арабска).

П: Ако отстранен (чужд) (P₁) аналогизирано (p₂) **инвертира** (вика) (p₁) за компенсиране (помощ) (Q₁), то изключи (I₁) увеличено (M₁) увеличено (всичко) (M₂).

С: “Домът се разваля от ... жените” (арабска).

П: Пораждащите (жените) (P₁) **инвертират** (развалят) (p₁) уравновесеното (домът) (Q₁).

С: “... Земята (собствеността ù) ... поражда вражда” (хинди).

С: “Който има земя се кара с хората” (английска).

С: “Вада, ливада, с комшия свада” (българска).

П: Включеното (земята) (P₁) **инвертира** (скарва) (p₁) присъединените (свързаните) (Q₁).

С: “Водата, която престоива дълго в делва се разваля” (арабска).

С: “Водата, която се застои на едно място, започва да вони” (персийска).

С: “Когато се засели в гората, котката се превръща в тигър” (бенгалска).

П: Слятото (самотата) (P₁) **инвертира** (разваля, подивява) (p₁) уравниленил (устойчивият, живият) (Q₁).

С: “Правдата сърцето пробожда” (бурятска).

П: Копирането (истината) (P₁) **инвертира** (влошава) (p₁) пораждащото (сърцето) (Q₁).

С: “Всяка болест удря в сърцето” (пигмейска).

С: “От нуждата и характерът се разваля” (бенгалска).

П: Трансформирането (нуждата, болестта) (P₁) **инвертира** (разваля) (p₁) пораждането (характерът, сърцето) (Q₁).

С: “Мъката играта разваля” (българска).

П: Трансформирането (мъката) (P₁) **инвертира** (разваля) (p₁) аналогизирането (играта) (Q₁).

С: “Стадото го разваля болестта ...” (казахска).

П: Трансформиращите (болестите) (P₁) **инвертират** (влошават) (p₁) слятото (стадото) (Q₁).

С: “Трудът побеждава всичко” (руска).

С: “Трудът прогонва всяка лудост” (руска).

П: Трансформирането (трудът) (P₁) **инвертира** (побеждава) (p₁) инвертираното (лудостта) (Q₁).

С: “Който взема назаем, не може да се измъкне от беда” (бенгалска).

П: Замяната (заемът) (P₁) поражда (p₁) **инвертиране** (беда) (Q₁).

С: “Кога останат двама без душа, третият остава без глава” (българска).

С: “Кога се карат двоица, третият яде бой (ако се намеси)” (българска).

С: “На този, който е държал ръцете на пулса, тираните ги отсекли” (немска).

П: Инвертираните (тираните) (P₁) **инвертирали** (инвалидизирали) (p₁) присъединения (загрижения) (Q₁).

Е: “За да се научат хората да обичат справедливостта, трябва да им покажете резултатите от несправедливостта” (А. Смит).

П: Инвертирането (несправедливостта) (P₁) **инвертира** (p₁) слято (себе си) (Q₁).

С: “Лошият сам ще си намери белята” (турска).

С: “Злият човек и себе си ненавижда” (удмуртска).

С: “Който хвърля камък нагоре, рискува собствената си глава” (монголска).

С: “Който плюй срещу вятъра, плюй на брадата си” (българска).

Е: “Който газии мнозина, да му е яка гърбина” (италианска).

С: “Който извади меча на подтисничеството, сам ще загине от него” (арабска).

С: “Който води към ямата, той пръв ще падне в нея” (френска).

С: “Който копае яма на съседа си, сам пада в нея” (турска).

С: “Който копае гроб другиму, сам пада в него” (немска, българска).

П: Инвертиращият (P₁) **инвертира** (p₁) слято (себе си) (Q₁).

С: “Домът се разваля от ... хазартните игри” (арабска).

П: Инвертирането (хазартът) (P₁) **инвертира** (разваля) (p₁) уравновесеното (дома) (Q₁).

С: “Покойният ругае онези, които го носят” (виетнамска).

П: Инвертираният (покойният) (P₁) **инвертира** (ругае) (p₁) компенсиращите (носещите го) (Q₁).

С: “Любовта и героя побеждава” (турска).

П: Пораждането (любовта) (P₁) **инвертира** (побеждава) (p₁) пораждащият (Q₂) копиране (героят) (Q₁).

С: “... Брахманът (го погубва) – яденето” (бенгалска).

П: Включването (яденето) (P₁) **инвертира** (p₁) аналогизирано (Q₂) увеличения (брахмана) (Q₁).

С: “... Сърдитият всичко разваля” (кхмерска).

П: Трансформиращият (сърдитият) (P₁) **инвертира** (разваля) (p₁) увеличено (Q₁) увеличено (всичко) (Q₂).

С: “Която овца се дели от стадото, вълкът я изяжда” (българска).

С: “Животното, изостанало от стадото, го изяжда вълкът ...” (хакаска).

С: “Вълкът отнася онази овца, която се е отлъчила от стадото” (пущу).

С: “Разбойникът убива онзи, който се е отделил от другите” (туркменска).

П: Инвертиращият (хищникът) (P₁) **инвертира** (убива) (p₁) отстраненият (Q₁) от слятото (стадото) (Q₂).

С: “Хората мразят свадливия човек, защото не могат да измъкнат нищо от него” (Волтер).

П: Отстранените (хората) (P₁) **инвертират** (мразят) (p₁) аналогизирано (Q₁) заменящия (кавгаджията) (Q₂) изключващ (Q₃) увеличено (скъперник) (Q₄).

С: “Само едно куче лае срещу луната; другите лаят срещу това куче” (китайска).

П: Ако инвертирано (куче) (P₁) **инвертира** (лае) (p₁) аналогизирано (Q₂) увеличеният (кумира) (Q₁), то инвертирани (кучета) (L₁) отстранени (други) (L₂) увеличени (много) (L₃) инвертират (лаят) (l₁) инвертиращото (лаещото) (M₁) слято (само) (M₂).

С: “Хората са винаги против разума, когато разума е против тях” (Хораций).

П: Ако разграничаването (разумът) (P₁) **инвертира** (е против) (p₁) пораждането (интереса) (Q₁), то пораждането (интересът) (L₁) инвертира (е против) (l₁) разграничаването (разума) (M₁).

С: “В гнева и правото става криво ...” (виетнамска).

П: Инвертираното (гневът) (P_1) **инвертира** (изкривява) (p_1) копираното (правото) (Q_1).

Табл.1

Разпределение на основни преобразувания, характеризиращи субект, с които корелира неговото главно преобразуване $p_1 =$ „инвертиране“ при семантична структура $\{P...p...Q...\}$

Главно преобразуване p_1	Главна характеристика P_1 на субект P , която е представена чрез основно преобразуване	Брой на евристики с главни характеристики P_1 , p_1 и Q_1
Инвертиране	Пораждане	4
	Включване	4
	Присъединяване	0
	Сливане	2
	Компенсиране	3
	Разграничаване	1
	Отстраняване	2
	Изключване	0
	Ликвидиране	0
	Копиране	5
	Аналогизиране	3
	Адаптиране	0
	Увеличаване	2
	Уравновесяване	2
	Намаляване	1
	Трансформиране	10
	Заменяне	1
	Инвертиране	10
	Общо	50

Табл.2

Разпределение на връзки на основни преобразувания от хомеостазната и проясняващата скали, характеризиращи субект, с които корелира неговото главно преобразувание $r_1 =$ „инвертиране“ при семантична структура $\{P...p...Q...\}$

Главни характеристики P_1 на субект P , изразени чрез основни преобразувания		Главно преобразувание r_1 , което е формирано от субект P	
Хомеостазна скала	Проясняващата скала	Хомеостазна скала	Проясняващата скала
Пораждане	Копиране	Пораждане	Копиране
Включване	Аналогизиране	Включване	Аналогизиране
Присъединяване	Адаптиране	Присъединяване	Адаптиране
Сливане	Увеличаване	Сливане	Увеличаване
Компенсиране	Уравновесяване	Компенсиране	Уравновесяване
Разграничаване	Намаляване	Разграничаване	Намаляване
Отстраняване	Трансформиране	Отстраняване	Трансформиране
Изключване	Заменяне	Изключване	Заменяне
Ликвидиране	Инвертиране	Ликвидиране	Инвертиране

Основни изводи

1. Ако взаимодействието между субект и обект може да се представи чрез семантична структура $\{P...p...Q...\}$, то главното преобразуване „инвертиране“, което е приложено от субект към обект, е предизвикано от главна характеристика на субекта, която приоритетно може да се представи чрез основно преобразуване от проясняващата скала.
2. Ако взаимодействието между субект и обект може да се представи чрез семантична структура $\{P...p...Q...\}$, то главното преобразуване „инвертиране“, което е приложено от субект към обект, е предизвикано от главна характеристика на субекта, която приоритетно може да се представи чрез основни преобразувания, които са разположени в негативната полускала на проясняващата скала.
3. Ако взаимодействието между субект и обект може да се представи чрез семантична структура $\{P...p...Q...\}$, то главното преобразуване „инвертиране“, което е приложено от субект към обект, е предизвикано от главна характеристика на субекта, която приоритетно може да се представи чрез основни преобразувания „трансформиране“ и „инвертиране“.